

RIKSDAGENS SVAR 100/2004 rd

Regeringens proposition med förslag till ändring av bestämmelserna om skuldansvar i ärvdabalken samt till vissa lagar som har samband med dem

Ärende

Regeringen har till riksdagen överlämnat sin proposition med förslag till ändring av bestämmelserna om skuldansvar i ärvdabalken samt till vissa lagar som har samband med dem (RP 14/2004 rd).

Beredning i utskott

Lagutskottet har i ärendet lämnat sitt betänkande (LaUB 6/2004 rd).

Beslut

Riksdagen har godkänt följande uttalande:

Riksdagen förutsätter att regeringen i god tid före utgången av denna valperiod överlämnar en proposition till riksdagen om förutsättningarna för att en skuld, vars utsökningsgrund inte längre är verkställbar, kan anses slutligt preskriberad.

Riksdagen har antagit följande lagar:

Lag

om ändring av ärvdabalken

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i ärvdabalken av den 5 februari 1965 (40/1965) 21 kap. 2 a och 12—19 §, av dem 2 a § sådan den lyder i lag 732/2003,
ändras 18 kap. 5 §, 19 kap. 2 § 1 mom., 4 § 2 mom., 10 § 3 mom. och 12 §, 20 kap. 4 § 1 mom., 21 kap. 1 och 2 samt 3—8 §, 9 § 1 mom., 10 § 1 mom. och 11 § och 24 kap. 7 §, samt
fogas till 18 kap. 7 § ett nytt 3 mom., till 19 kap. nya 12 a och 12 b § samt till 21 kap. nya 6 a och 8 a—8 c § som följer:

18 kap.

Om förvaltning av dödsbo

5 §

Av boets medel betalas enligt bestämmelserna i 21 kap. 1 § skäligen kostnader för begravning och bouppteckning samt kostnader som är nödvändiga för boets vård, förvaltning och utredning (*boutredningsskulder*).

7 §

Om en delägare har en intressebevakare, gäller i fråga om dennes skadeståndsskyldighet vad som i 1 och 2 mom. föreskrivs om delägares ersättningsplikt.

19 kap.

Om boutredningsman och testamentsexekutor

2 §

Boets egendom kan dessutom överlåtas till förvaltning av boutredningsman på det sätt som avses i 1 §, om boets eller den avlidnes borgenär eller den som ansvarar för betalningen av boets eller den avlidnes skuld ansöker om det. Boet kan dock inte överlåtas till förvaltning av boutredningsman, om betalningen av sökandens fordran tryggas av en borgensförbindelse eller någon annan säkerhet eller delägarna erbjuder sökanden en sådan säkerhet. Innan ansökan görs skall borgenären framställa ett betalningsyrkande till dödsboet och bereda det en skälig tid att betala skulden eller ge en redogörelse för dödsboets ekonomiska situation, om inte detta väsentligt fördröjer behandlingen av ansökan.

4 §

En delägare kan förordnas till boutredningsman enbart om de övriga delägarna inte motsätter sig det och särskilda skäl talar för förordnandet.

10 §

Innan domstolen meddelar ett beslut om förordnande eller entledigande av boutredningsman, skall domstolen ge delägarna tillfälle att höras, om det inte finns skäl att anta att sökandens rätt äventyras på grund av detta. Ärendet kan också avgöras utan att en delägare ges tillfälle att höras, om han eller hon inte kan nås. Domstolen kan enligt prövning också ge den avlidnes borgenärer och legatarier tillfälle att höras. I de fall som avses i 6 § 2 mom. och 7 § skall meddelande också lämnas den som ansökt om förordnande av boutredningsman.

12 §

Boutredningsmannen skall, med iakttagande av vad som föreskrivs nedan, vidta alla åtgärder som behövs för utredning av boet. Boutredningsmannen skall sköta sin uppgift skyndsamt.

Om det kan ske utan olägenhet, skall boutredningsmannen inhämta delägarnas åsikt om avveckling av rörelse som arvlåtaren drivit, avtal eller beslut som avses i 12 a § och försäljning av egendom som är av särskilt värde för delägarna samt om andra frågor som är viktiga för dem.

12 a §

Om det finns skäl att misstänka att boets tillgångar inte täcker boets och den avlidnes skulder, skall boutredningsmannen försöka träffa avtal med borgenärerna om betalning av skulderna. Kan ett avtal inte nås har boutredningsmannen, när de i 18 kap. 5 § avsedda boutredningsskulderna har betalats, rätt att fatta beslut om betalning av de övriga skulderna med iakttagande av vad som i lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning (1578/1992) och i 21 kap. 1 § 2 mom. i denna lag föreskrivs om betalning av skulder vid ett dödsbos konkurs.

Boutredningsmannen skall avfatta sitt beslut i en handling med uppgifter om boets tillgångar, boets och den avlidnes skulder samt betalning av boets skulder och den utdelning som var och en av den avlidnes borgenärer skall få. Handlingen skall dateras och den skall undertecknas av bout-

redningsmannen. Boutredningsmannen skall lämna en kopia av handlingen till varje borgenär samt till boets delägare.

Varje borgenär och delägare har rätt att kräva ändring av boutredningsmannens beslut. Ansökan om ändring skall inom tre månader efter att sökanden fått kännedom om beslutet lämnas till tingsrätten på den ort där den avlidne hade sitt sista hemvist. Vid behandlingen av ärendet iaktas bestämmelserna om behandling av ansökningsärenden i 8 kap. i rättegångsbalken.

Om boutredningsmannen finner att ett i 2 mom. avsett beslut är felaktigt får han korrigera det genom ett nytt beslut i ärendet. När boutredningsmannens beslut har vunnit laga kraft, skall boutredningsmannen betala varje borgenär den utdelning som denne skall få.

12 b §

Boutredningsmannen kan ansöka om att dödsboet skall försättas i konkurs.

Bestämmelser om förutsättningarna för försättande i konkurs finns i 2 kap. i konkurslagen (120/2004).

20 kap.

Om bouppteckning

4 §

Boets tillgångar och skulder skall antecknas i bouppteckningsinstrumentet sådana de var vid dödsfallet. I bouppteckningsinstrumentet skall också tillgångarnas värde anges. Också skulder för vilka utsökningsgrunden upphörde att vara verkställbar enligt 2 kap. 24—26 § i utsökningslagen (37/1895) före dödsfallet, skall antecknas bland den avlidnes skulder.

21 kap.

Om död persons och dödsbos gäld

1 §

Dödsboets och den avlidnes skulder betalas av boets medel. Som en skuld efter den avlidne

betalas också en skuld vars utsökningsgrund inte längre är verkställbar enligt 2 kap. 24—26 § i utsökningslagen.

Boutredningsskulder betalas före övriga skulder i den ordning som de förfaller till betalning. Boets övriga skulder betalas först efter att den avlidnes skulder betalas.

Vid ett dödsbos konkurs ansvarar dödsboet för boutredningsskulder.

Angående boutredningsskulder föreskrivs i 18 kap. 5 §.

2 §

Delägarna svarar inte personligen för den avlidnes skulder.

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 1 mom., svarar en bouppteckningsskyldig delägare personligen för den avlidnes skulder, om denne försummar att låta förrätta bouppteckning inom föreskriven tid. Samma ansvar har en delägare som vid bouppteckningen eller när han under ed bestyrker bouppteckningsinstrumentets riktighet äventyrar en borgenärs rättigheter genom att lämna uppgifter som han vet att är oriktiga eller genom att uppsåtligt utelämna någon uppgift.

Om en borgenär kräver en delägare på betalning av en skuld med stöd av 2 mom., befrias delägaren från skuldansvar om delägaren visar att han inte genom ett sådant förfarande, sådana åtgärder eller en sådan försummelse som avses i 2 mom. vid förvaltningen av boet har orsakat skada som skall ersättas enligt 18 kap. 7 §. Visar delägaren att den skada han orsakat borgenären är mindre till sitt penningbelopp än den avlidnes skuld, svarar delägaren för beloppet av skadan.

Vad som föreskrivs i 2 och 3 mom. om delägars ansvar tillämpas inte på en delägare som företräds av en intressebevakare.

3 §

Vad som i 2 § 2 och 3 mom. föreskrivs om en delägars skuldansvar tillämpas också om en i 20 kap. 10 § avsedd handling med tillägg till eller rättelse av bouppteckningsinstrumentet skall sättas upp efter bouppteckningen. En försummelse att låta sätta upp ett sådant bouppteck-

ningsinstrument leder dock till att ansvar uppstår för delägaren endast om försummelsen kan anses vara särskilt klandervärd med beaktande av beloppet av de tillgångar och skulder som yppats samt övriga omständigheter.

4 §

Delägarna ansvarar personligen för en skuld som de tagit för boets räkning, om inte något annat har avtalats eller skall anses vara avsett eller föreskrivs någon annanstans.

5 §

För utredande av den avlidnes och dödsboets skulder kan efter det att bouppteckningen har förrättats en ansökan om offentlig stämning göras i enlighet med lagen om offentlig stämning (729/2003). Ansökan kan göras av den efterlevande maken, en delägare i dödsboet, boutredningsmannen eller en testamentsexekutor. Ansökan om offentlig stämning kan göras även för utredande av den efterlevande makens skulder.

Angående boutredningsskulder föreskrivs i 18 kap. 5 §.

Finns det skäl att misstänka att boets och den avlidnes skulder är större än boets tillgångar, skall boutredningsmannen ansöka om offentlig stämning, om det inte är uppenbart onödigt.

6 §

Avvittring eller arvskifte får inte förrättas innan boets och den avlidnes skulder har betalats eller betryggande borgen eller någon annan säkerhet har ställts för betalningen av dem.

Om avvittring eller arvskifte har förrättats i strid med 1 mom., kan domstolen på boutredningsmannens talan

1) förordna att avvittringen eller arvskiftet skall återgå och förplikta delägarna att återbära all den egendom som de erhållit vid avvittringen eller arvskiftet eller ersätta dess värde, eller

2) förplikta delägarna att till boet solidariskt betala det penningbelopp som behövs för betalning av skulder och boutredningsskulder, om inte all egendom behöver återbäras för att skulder skall kunna betalas.

En delägare som enligt 2 mom. 2 punkten har förpliktats att göra en solidarisk betalning till boet, är inte skyldig att betala mer än vad han har fått vid avvittringen eller skiftet. Om en delägare återbär all den egendom som han har erhållit vid avvittringen eller skiftet, befrias delägaren från sin betalningsskyldighet.

När egendom återbärs eller dess värde ersätts skall 8 och 8 a—8 c § tillämpas.

6 a §

För den betalning som avses i 6 § 2 mom. 2 punkten ansvarar delägarna i förhållande till vad var och en av dem fått för mycket vid avvittringen eller arvskiftet.

Om någon av delägarna inte kan betala sin andel, skall de övriga delägarna fylla bristen med den egendom som de har erhållit vid avvittringen eller skiftet eller med dess värde.

En delägare som har återburit tillgångar utöver sin egen andel, har rätt att av varje annan återbäringsskyldig få det som han återburit av dennes andel.

7 §

Egendom som erhållits ur boet som legat eller enligt en ändamålsbestämmelse skall återbäras till den del egendomen behövs för att täcka skulderna. På ersättande av egendomens värde tillämpas 8 §.

8 §

Om den egendom som skall återbäras inte finns kvar eller av någon annan orsak inte kan återbäras, skall dess värde ersättas.

Har värdet av den egendom som skall återbäras minskat väsentligt till följd av slitage eller skada, skall den återbäringsskyldige ersätta värdeminskningen. Har egendomens värde minskat av någon annan orsak, skall den återbäringsskyldige betala en skälig ersättning för värdeminskningen, om det anses finnas särskilda skäl till detta.

Om olägenhet uppkommer av att den återbäringsskyldige återbär viss egendom, har han rätt att i stället för att återbära egendomen betala en ersättning som motsvarar egendomens värde.

8 a §

Har den som är återbäringsskyldig erhållit pengar ur boet, skall han betala ränta enligt 3 § 2 mom. i räntelagen (633/1982) från den tidpunkt vid vilken han fick egendomen i sin besittning. Ersättning skall också betalas för avkastningen på annan egendom som skall återbäras eller för värdet på denna avkastning, och skälig ersättning skall betalas för den nytta som erhållits av egendomen. Ersättning för nytta behöver dock inte betalas, om ersättningen kan anses ingå i den ersättning som betalas för värdeminskning.

Om den egendom som skall återbäras utgörs av pengar eller om egendomens värde skall ersättas, skall den återbäringsskyldige betala ränta enligt 4 § i räntelagen från den tidpunkt vid vilken kravet på återbäring framställdes.

8 b §

Den återbäringsskyldige har rätt till ersättning för de nödvändiga kostnader han haft för den egendom som skall återbäras och, om det provas skäligt, även för andra kostnader.

8 c §

Återbäringsskyldigheten kan jämkas, om det finns vägande skäl.

9 §

Innan det har gått en månad från bouppteckningen eller, om egendomen överlåtits till förvaltning av boutredningsman, innan ett avtal har ingåtts eller ett beslut fattats av boutredningsmannen om betalning av skulderna enligt 19 kap 12 a §, får en skuld efter den avlidne betalas med boets medel endast om det finns giltigt skäl att

anta att betalningen inte orsakar de övriga borgenärerna skada. Under den tid som avses ovan får inte utmätning av boets egendom slutföras, om inte borgenären hade pant- eller retentionsrätt i den utmäta egendomen.

10 §

När en månad förflutit från bouppteckningen kan en borgenär kräva säkerhet för en sådan skuld efter den avlidne som inte har förfallit till betalning och för vilken tillräcklig säkerhet inte har ställts. Om säkerhet inte ställs inom tre månader från det att säkerhet krävts, anses skulden ha förfallit till betalning.

11 §

Om en boutredningsman inte har förordnats, kan en delägare ansöka om att dödsboet försätts i konkurs.

Bestämmelser om förutsättningarna för försättande i konkurs finns i 2 kap. i konkurslagen.

24 kap.

Om på avtal grundad samförvaltning av dödsbo

7 §

På ersättningsskyldigheten för en skada som en delägare orsakat under tiden för samförvaltning tillämpas 18 kap 7 §.

Denna lag träder i kraft den 200 .

Denna lag tillämpas inte, om arvlåtaren har avlidit före lagens ikraftträdande.

Lag

om ändring av 90 och 99 § i äktenskapslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i äktenskapslagen av den 13 juni 1929 (234/1929) 90 §, sådan den lyder i lag 411/1987, och
fogas till 99 § ett nytt 4 mom. i stället för det 4 mom. som upphävts genom sistnämnda lag, som
följer:

90 §

Vid avvittring skall som egendom i vilken den andra maken inte har giftorätt betraktas

1) egendom som en make har förvärvat eller fått genom arv, gåva eller testamente sedan äktenskapet upplösts genom den andra makens död,

2) egendom som en make har förvärvat eller fått genom arv, gåva eller testamente efter att ett ärende som gäller äktenskapsskillnad har blivit anhängigt.

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 1 mom. 2 punkten har den andra maken dock giftorätt i den egendom som avses i punkten, om ett ärende som gäller äktenskapsskillnad har förfallit av någon annan orsak än att den ena maken avlidit medan ärendet var anhängigt.

99 §

En skuld vars utsökningsgrund inte längre är verkställbar enligt 2 kap. 24—26 § i utsökningslagen (37/1895), skall avdras bara om det är fråga om den avlidne makens skuld. En sådan skuld hos den efterlevande maken skall dock dras av om borgenären har rätt att få betalning för skulden ur sådan egendom som tillhör den efterlevande maken och utgör säkerhet för skulden eller använda sin fordran till kvittning av en skuld som borgenären har till maken.

Denna lag träder i kraft den 200 .

Denna lag tillämpas inte, om arvlåtaren har avlidit före lagens ikraftträdande.

Lag

om ändring av 17 § i lagen om borgen och tredjemanspant

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 19 mars 1999 om borgen och tredjemanspant (361/1999) 17 § 2 mom., sådant det lyder i lag 129/2004, som följer:

17 §

Befrielse av gäldenären från ansvar

Borgenären får hos borgensmannen driva in fordran enligt huvudförpliktelsen på de tidigare villkoren, fastän villkoren för huvudförpliktelsen

sen för gäldenärens vidkommande har ändrats i saneringsförfarande enligt lagen om skuldsanering för privatpersoner (57/1993) eller lagen om företagssanering (47/1993) eller genom förlikning som avses i 21 kap. i konkurslagen (120/2004) eller genom ett beslut som boutred-

ningsmannen har fattat med stöd av 19 kap.
12 a § i ärvdabalken (40/1965).

Denna lag träder i kraft den 200 .
Denna lag tillämpas inte, om arvlåtaren har
avlidit före lagens ikraftträdande.

Lag

om ändring av konkurslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i konkurslagen av den 20 februari 2004 (120/2004) 2 kap. 2 § 3 mom. och 5 § samt 12 kap.
1 § 3 mom. som följer:

2 kap.

Förutsättningarna för att försätta en gäldenär i konkurs

2 §

En borgenärs rätt att yrka att gäldenären försätts i konkurs

En borgenär kan dock inte yrka att gäldenären försätts i konkurs om utsökningsgrunden för borgenärens fordran inte längre är verkställbar enligt 2 kap. 24—26 § i utsökningslagen (37/1895). På basis av en sådan fordran kan dock yrkas att ett dödsbo försätts i konkurs.

5 §

Överskultsättning som förutsättning för konkurs

En gäldenär som är försatt i likvidation samt ett dödsbo och ett konkursbo kan försättas i konkurs också när tillgångarna inte täcker skuldena. Ett dödsbo kan dock försättas i konkurs enbart om konkursen med hänsyn till boets omfattning, realiseringen av egendomen eller någon annan särskild orsak är ett ändamålsenligt förfa-

rande när det gäller att använda boets egendom för betalning av boets och den avlidnes skulder.

12 kap.

Konkursfordringar, bevakning och utredning av fordringar

1 §

Allmänna bestämmelser om konkursborgenärens ställning

Vad som bestäms i 1 och 2 mom. gäller dock inte när utsökningsgrunden för en borgenärs fordran redan före konkursens början har upphört att vara verkställbar enligt 2 kap. 24—26 § i utsökningslagen. Borgenären har dock rätt att få betalning ur sådan gäldenären tillhörig egendom som utgör säkerhet för betalning av borgenärens fordran eller använda sin fordran till kvittning av en skuld som borgenären har till gäldenären. Vad som föreskrivs i detta moment tillämpas inte på ett dödsbos konkurs.

Denna lag träder i kraft den 200 .

Denna lag tillämpas inte, om arvlåtaren har avlidit före lagens ikraftträdande.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 30 december 1992 om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning (1578/1992) 6 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lag 678/2002, som följer:

6 §

Efterställda fordringar

Sist skall betalning erläggas för

1) sådan ränta och sådan påföljd av ett betalningsdröjsmål, som bestäms enligt dröjsmålets varaktighet, och som inte omfattas av någon förmånsrätt, för tiden efter att konkurs inletts,

2) överlastavgift, konkurrensbrottsavgift, penningssumma som dömts förverkad samt annan jämförbar offentligrättslig betalningspåföljd som utdömts eller påförts på grund av ett brott eller ett lagstridigt förfarande, dock inte böter som bestämts som dagsböter enligt 2 a kap. 3 § 1 mom. i strafflagen (39/1889) eller vite, samt en förhöjning av skatt eller avgift på grund av brott mot bestämmelserna om skatt- eller försäkringsskyldighet eller mot andra motsvarande bestämmelser,

3) en fordran som grundar sig på ett av gäldenären emitterat masskuldebrevslån, om fordran

enligt lånevillkoren har sämre förmånsrätt än emittentens övriga förbindelser,

4) en fordran som grundar sig på ett sådant lån vars kapital och ränta samt annan gottgörelse enligt lånevillkoren får betalas endast med en sämre förmånsrätt än alla andra fordringar, då företaget upplöses eller är försatt i konkurs,

5) en fordran som baserar sig på lagen om gåvoutfästelser (625/1947),

6) i ett dödsbos konkurs, en fordran vars utsökningssgrund inte längre är verkställbar enligt 2 kap. 24—26 § i utsökningsslagen (37/1895),

7) i ett dödsbos konkurs, dödsboets skulder med undantag för boutredningsskulder som avses i 18 kap. 5 § i ärvdabalken (40/1965).

Denna lag träder i kraft den 200 .

Denna lag tillämpas inte, om arvlåtaren har avlidit före lagens ikraftträdande.

Lag

om ändring av 4 kap. 3 a § i utsökningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i utsökningslagen av den 3 december 1895 (37/1895) 4 kap. 3 a §, sådan den lyder i lag 679/2003, som följer:

4 kap.

Om utmätning

3 a §

Om utmätning har verkställts för den avlidnes skuld och borgenären inte hade panträtt eller retentionsrätt till den utmäta egendomen, får egendomen inte säljas förrän en månad har förflutit från bouppteckningen eller från utgången av den tid inom vilken bouppteckning skall förrättas eller, om boet förvaltas av en boutredningsman, förrän avtal har ingåtts om betalning

av skulderna eller boutredningsmannen fattat ett i 19 kap. 12 a § i ärvdabalken (40/1965) avsett beslut. Egendomen kan dock säljas om boförvaltningen samtycker till försäljningen eller om egendomen är sådan att den snabbt sjunker i värde eller medför höga skötselkostnader. Angående lyftande av de influtna medlen bestäms i 6 kap.

Denna lag träder i kraft den 200 .

Denna lag tillämpas inte, om arvlåtaren har avlidit före lagens ikraftträdande.

Lag

om ändring av 14 § i företags- och organisationsdatalagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i företags- och organisationsdatalagen av den 16 mars 2001 (244/2001) 14 § 2 mom., sådant det lyder i lag /20 , som följer:

14 §

Ansvaret för att anmälningarna görs

I aktiebolag, europabolag, andelslag, sparbanker, försäkringsföreningar och statens affärsverk är också verkställande direktören ansvarig för att ändringsanmälan görs samt i bolag på vilka lagen om bostadsaktiebolag (809/1991) tillämpas och i bostadsrättsföreningar dessutom disponenten. Om en enskild näringsidkare eller

en bolagsman i ett öppet bolag eller en ansvarig bolagsman i ett kommanditbolag avlider, är också en delägare i hans eller hennes dödsbo ansvarig för att ändringsanmälan görs. Ett sådant ansvar har dock inte en delägare som inte fått någon fördel ur boet och som utöver att ha tagit del i bouppteckningen inte har vidtagit några andra åtgärder än sådana som avses i 18 kap. 3 § i ärvdabalken (40/1965).

Denna lag träder i kraft den 200 .

RSv 100/2004 rd — RP 14/2004 rd

Denna lag tillämpas inte, om arvlåtaren har
avlidit före lagens ikraftträdande.

Helsingfors den 21 juni 2004
